

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС

Дисципліна «Історія та теорія демократії»

2 семестр 2019/2020 навчальний рік

Викладач:	<i>Кваша Олександр Павлович, кандидат політичних наук, доцент кафедри «Філософії та СПН» philosof@dgma.donetsk.ua</i>
Кредити та кількість годин:	<i>3 ЕКТС години: денна форма навчання: лекції – 36 годин, практичні роботи (семинарські) – 18 годин;</i>
Статус дисципліни:	<i>обов'язкова</i>
Мова навчання:	<i>українська</i>
Форма навчання:	<i>очна (денна)</i>

Донбаська державна машинобудівна академія

ПОГОДЖЕНО

Декан ФЕМ
проф. Мироненко Є. В.

_____
« ____ » _____ 2019 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри «Філософії та СПН»
Завідувач кафедри _____
Протокол № « ____ » _____ 2019 р.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми
«Політологія»
Кваша О. П.

_____
« ____ » _____ 2019 р.

I. Опис навчальної дисципліни

Однією з глобальних тенденцій у сучасному світі є поступовий процес переходу багатьох держав Латинської Америки, Південної Європи та Південно-Східної Азії до так званої демократичної моделі розвитку. Як відомо, у кінці 80-х - початку 90-х років ХХ ст. на цей шлях стали й колишні країни соціалістичного блоку. Проте досить часто у повсякденному житті ми стикаємося з нерозумінням сутності демократії, коли демократичні процеси більшість населення сприймає як всюдозволеність, розпущеність. А тому існує нагальна потреба професійного вивчення історії та теорії демократії, її основоположних принципів і форм існування. Дисципліна «Історія і теорія демократії» торкається найбільш актуальних питань становлення та розвитку демократичного ладу.

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни - формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних принципів, рис, категорій демократії, оволодіння сучасними методами аналізу особливостей політичних систем за умови переходу до демократії, формування уявлень про труднощі становлення та розвитку демократії в сучасному українському суспільстві.

Завдання дисципліни:

- набуття базових знань з історії формування та становлення демократії на різних історичних етапах;
- ознайомлення студентів з особливостями глобальних світових процесів та напрямками сучасних демократичних транзитів;
- виявлення основних небезпек та загроз сучасної демократії;
- наділити студентів знаннями тенденцій розвитку громадянського суспільства в умовах сучасних демократичних режимів та в Україні, зокрема;
- наділити студентів знаннями с закономірностей становлення та функціонування основних демократичних політичних інститутів;
- показати студентам практику переходів до демократії в контексті сучасних процесів глобалізації та демократичної трансформації раніше недемократичних режимів;
- наділити особу знаннями та навичками необхідними для успішної самореалізації особи в системі політичних та громадянських відносин;
- сприяти прищепленню студентам основних цінностей демократії та формуванню відповідального та компетентного громадянина.

III. Результати навчання

За результатами вивчення курсу студент повинен

Знати:

- Джерельну базу курсу, понятійно-термінологічний апарат курсу;
- Типи та форми демократії;
- Концептуальні моделі демократії;
- Основні принципи та процедури демократії;
- Принципи та механізми реалізації сучасної демократії;
- Еволюцію форм демократії від античної прямої демократії до сучасних ліберально-демократичних систем представницької демократії.
- Критерії розрізнення різних сучасних форм демократії, особливості та недоліки сучасних теорій демократії;
- Умови формування культури громадянськості;
- Тенденції розвитку громадянського суспільства в умовах сучасних демократичних режимів та в Україні, зокрема;
- Закономірності становлення та функціонування основних демократичних політичних інститутів;

- Співвідношення прав та відповідальності громадянина, методи, національні та міжнародні механізми захисту прав і свобод людини, принципи діяльності правозахисних організацій;
- Роль демократичних ЗМІ у формуванні громадської думки суспільства;
- Практику переходів до демократії в контексті сучасних процесів глобалізації та демократичної трансформації раніше недемократичних режимів;
- Особливості посткомуністичної трансформації в Україні;
- Основні права та свободи людини і громадянина;
- Перспективи розвитку та загрози сучасної демократії;
- Сучасні технології демократичного реформування;

Вміти:

- Використовувати теоретичні знання на практиці;
- Здійснювати коректний аналіз та оцінку міри демократичності документів, рішень, дій різних політичних акторів за допомогою низки емпіричних методів (індексів демократії, зокрема);
- Пояснювати закономірності змін історичних форм демократії;
- Аналізувати суспільні явища в контексті дихотомії: авторитаризм – демократія;
- Робити політичне обґрунтування вирішення соціальних питань суб'єктів політичних відносин на різних рівнях – від місцевого до державного;
- Використовувати демократичні методи та процедури прийняття рішень для отримання потрібного політичного результату;
- Грамотно висловлювати власну політичну позицію у різних формах політичної участі;
- Ефективно протистояти політичним маніпуляціям та зловживанням влади з боку інших осіб.

IV. Програма навчальної дисципліни (структура дисципліни)

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Політологія						
1	Демократія як принцип організації суспільства	10	4	2		4
2	Виникнення та історичні етапи розвитку демократії	14	6	4		4
3	Сучасні концепції демократії та їх практична реалізація	12	4	4		4
4	Демократичні ідеї в українській політичній думці	14	6	4		4
5	Права і свободи людини і громадянина	8	4			4
6	Система органів державної влади в демократичному суспільстві	8	4			4
7	Вибори як інститут демократії	8	4			4
8	Громадянське суспільство як умова свободи і демократії	12	4	4		4
9	Модульна контрольна робота	4				4
Усього годин		90	36	18		36

V Теми семінарських занять

№ з/п	Тема заняття
1	Демократія як принцип організації суспільства
2	Виникнення та історичні етапи розвитку демократії
3	Сучасні концепції демократії та їх практична реалізація
4	Демократична традиція в Україні
5	Громадянське суспільство як умова свободи і демократії

VI. Порядок оцінювання результатів навчання

4.1.

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Max балів	Характеристика критеріїв досягнення результатів навчання для отримання максимальної кількості балів
1	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	50	Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, виступати з доповідями з визначених питань, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.
3	Написання реферату, або презентація.	20	Студент здатний продемонструвати достатній рівень опанування основних положень з обраної тематики, демонструвати знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.
4	Модульна контрольна робота	30	Студент продемонстрував достатній рівень знань з тем модулю, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни.
Поточний контроль		100	
Підсумковий контроль		100	Студент продемонстрував достатній рівень знань з тем курсу, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни.
Всього		100	

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань студентів

VII Критерії оцінювання сформованості програмних результатів навчання під час підсумкового контролю

Синтезований опис компетентностей	Типові недоліки, які зменшують рівень досягнення програмного результату навчання
Когнітивні: студент здатний продемонструвати знання і розуміння об'єкту та	75-89% - студент припускається несуттєвих помилок у описі змісту знань і розумінні історії формування та становлення демократії на різних історичних етапах, особливостей глобальних світових процесів та напрямків сучасних демократичних транзитів;

Синтезований опис компетентностей	Типові недоліки, які зменшують рівень досягнення програмного результату навчання
предмету політології; функції, що їх виконує в суспільстві політична наука та методи, які використовують ця наука для вивчення політичних процесів; • студент здатний продемонструвати знання і розуміння основних історичних етапів розвитку політичної думки в світі та в Україні, специфіку політичної влади та механізмів її формування і реалізації через політичні режими та політичну систему суспільства; • студент здатний продемонструвати знання і розуміння найважливіших політологічних понять і категорій.	припускається несуттєвих помилок у описі змісту сутності тенденцій розвитку громадянського суспільства в умовах сучасних демократичних режимів та в Україні, закономірностей становлення та функціонування основних демократичних політичних інститутів. 60-74% - студент припускається суттєвих помилок у описі змісту знань і розумінні історії формування та становлення демократії на різних історичних етапах, особливостей глобальних світових процесів та напрямків сучасних демократичних транзитів; припускається суттєвих помилок у описі змісту сутності тенденцій розвитку громадянського суспільства в умовах сучасних демократичних режимів та в Україні, закономірностей становлення та функціонування основних демократичних політичних інститутів. менше 60% - студент не може обґрунтувати свою позицію стосовно змісту знання і розуміння історії формування та становлення демократії на різних історичних етапах, особливостей глобальних світових процесів та напрямків сучасних демократичних транзитів, описі змісту сутності тенденцій розвитку громадянського суспільства в умовах сучасних демократичних режимів та в Україні, закономірностей становлення та функціонування основних демократичних політичних інститутів.
Афективні: • студент здатний критично осмислювати матеріал; аргументувати власну позицію оцінити аргументованість вимог та дискутувати у професійному середовищі; • студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем; ініціювати і брати участь у дискусії, розділяти цінності колективної та наукової етики	75-89% - студент припускається певних логічних помилок в аргументації власної позиції в дискусіях на заняттях та під час захисту індивідуальних завдань, відчуває певні складності у поясненні нефахівцю окремих аспектів професійної проблематики 60-74% - студент припускається істотних логічних помилок в аргументації власної позиції, слабо виявляє ініціативу до участі у дискусіях та індивідуальних консультаціях за наявності складності у виконанні індивідуальних завдань; відчуває істотні складності при поясненні фахівцю або нефахівцю окремих аспектів професійної проблематики менше 60% - студент не здатний продемонструвати володіння логікою та аргументацією у виступах, не виявляє ініціативи до участі у дискусії, не здатний пояснити нефахівцю суть відповідних проблем професійної діяльності; виявляє зневагу до етики навчального процесу.

ІХ Засоби оцінювання

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	• фронтальне опитування за термінологічним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; • оцінювання активності участі у дискусіях

2.	Індивідуальні завдання	- письмовий звіт або реферат, або презентація про виконання індивідуального завдання; - оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
3.	Залікова контрольна робота	питання до контрольної роботи
Підсумковий контроль		питання до заліку

Х. Основна література

- Акмалова, А.А. История политических и правовых учений : учеб. пособие / А.А. Акмалова, В.М. Капицын. – М. : Юриспруденция, 2004. – 288 с. – ISBN 5-8401-0139-7.
- Афонін Е. А. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 160 с.
- Гелей С.Д. Політологія: Навчальний посібник/ С.Д.Гелей, С.М.Рутар.- 6-те вид., перероб. і доп.- К.: Знання, 2007.- 309 с.
- Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації / О. Гьофе. – К. : ППС, 2007. – 436 с.
- Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку / за заг. ред. Ф. М. Рудича. – К. : Парламент. вид-во, 2006. – 296 с.
- Даль Р. О демократии / пер. с англ. А. С. Богдановского; под. ред. О.А Алякринского / Р. Даль. – М. : Аспект Пресс, 2000.– 208 с.
- Демократія. Антологія. / Упорядник О.Проценко.- К.: «Смолоскип», 2005.- 1104 с
- Зотов, В.Д. История политических учений : учебник / В.Д. Зотов, Л.В. Зотова. – М. : Юристъ, 2005. – 605 с. – ISBN 5-7975-0800-1.
- История государственно-политических учений : учебник / под ред. В.В. Лазарева. – М. : Спарк, 2006. – 672 с. – ISBN 5-8891-4239-9.
- История политических и правовых учений : учебник / под ред. О.Э. Лейста. – М. : Зерцало, 2006. – 568. – ISBN 5-8078-0113-X.
- История политических и правовых учений : учебник для вузов / под ред. В.С. Нерсисянца. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 736 с. – ISBN 5-86225-174-X.
- Лейпхарт А. Демократия в многосоставных обществах: Сравнительное исследование. М., 1997.
- Лібералізм. Антологія. / Упорядники О.Проценко, В.Лісовий.- К.: «Смолоскип», 2002.- 1126 с.
- Матвеев С.А. Політологія: Навчальний посібник/ С.А.Матвеев, Л.С.Буланенко.- Х.: Одісей, 2008.- 272 с.
- Мухаев, Р.Т. История политических и правовых учений : учебник для вузов / Р.Т. Мухаев. – М. : Приор-издат, 2004. – 608 с. – ISBN 5-9512-0205-1.
- Мухаев, Р.Т. Политология : учебник / Р.Т. Мухаев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 495 с. – ISBN 5-238-00931-3.
- Основи демократії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт.: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін. За заг. ред. А. Колодій. – К. : Ай Бі, 2002.– 684 с.
- Націоналізм. Антологія. / Упорядники О.Проценко, В.Лісовий.- К.: «Смолоскип», 2000.- 872 с.
- Омельченко, О.А. История политических и правовых учений (История учений о государстве и праве) : учебник для вузов / О.А. Омельченко. – М. : Эксмо, 2006. – 632 с. – ISBN 5-699-16044-2.
- Панарин, А.С. Политология: общий курс : учеб. пособие / А.С. Панарин, И.А. Василенко. – М. : Логос, 2003.– 256 с.– ISBN 5-94010-191-7.

21. Паршакова, Е.Д. Развитие политических идей от Античности до начала XX века: учеб. пособие / Е.Д. Паршакова. – Краматорск: ДГМА, 2009. – 56 с. – ISBN 978-966-379-365-8.
22. Погорельый, Д.Е. Политология: кредитно-модульный курс : хрестоматия / Д.Е. Погорельый. – 4-е изд., испр. и доп. – Харьков : Олант, 2007. – 552 с. – ISBN 966-8234-20-0.
23. Політологія: підручник / за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Гобатенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 528с. – ISBN 966-580-097-3.
24. Політологія : підручник / М.І. Панов (керівн. авт. кол.) [та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Концерн „Видавничий Дім „Ін Юре”, 2005. – 520 с. – ISBN 966-313-242-6.
25. Политология : учеб. пособие для вузов / под ред. Н.И. Сазонова. – Харьков : Фолио, 2001. – 831 с. – ISBN 966-03-0776-4.
26. Политология : учебник / под ред. В.А. Ачкасова, В.А. Гуторова. – М. : Юрайт-Издат, 2006. – 692 с. – ISBN 5-94879-381-8.
27. Рудич, Ф.М. Політологія : підручник / Ф.М. Рудич. – К. : Либідь, 2004. – 480 с. – ISBN 966-06-0347-9.
28. Теория и практика демократии. Избранные тексты: пер. с англ. / под. ред. В. Чебанова, А.Н. Шаховой. – М.: Ладомир, 2006. – 462 с.
29. Фукуяма Ф. Америка на распутье. Демократия, власть и неоконсервативное наследие. / А.Георгиев (пер. с англ.). – М.: АСТ, 2007. – 288 с.
30. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века / С. Хантингтон. – М.: РОССПЭН, 2003. – 368 с.
31. Хома Н. М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід : моногр. / Н. М. Хома. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 592 с.
32. Халин, К.Е. История политических и правовых учений : учебник / К.Е. Халин. – М.: Кнорус, 2006. – 160 с. – ISBN 5-9803-2574-3.
33. Чанышев, А.А. История политических учений : учебник / А.А. Чанышев. – М.: Проспект, 2007. – 590 с. – ISBN 5-482-0063-X.
34. Шляхтун, П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підручник / П.П. Шляхтун. – 3-тє вид., стер. – К. : Либідь, 2005. – 576 с. – ISBN 966-06-0389-4.
35. Юрій, М.Ф. Основи політології : навч. Посібник / М.Ф. Юрій. – К. : Кондор, 2003. – 340 с. – ISBN 966-8251-12-1.

XI. Інформаційні ресурси в Інтернет

1. www.dgma.donetsk.ua
2. www.ru.wikipedia.org

XII. Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу честі¹.

Окреслимо його основні складові:

Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів.

Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

¹ Кодекс честі Донбаської державної машинобудівної академії / <http://www.dgma.donetsk.ua/kodeks-chesti.html>

